

ЗАСТОСУВАННЯ ЄМНІСНИХ СЕНСОРІВ ДЛЯ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ПИТНОЇ ВОДИ

Анотація. Розглянуто дослідження модельного розчину та двох різних проб води за допомогою ємнісного площинного перетворювача. На підставі критичного аналізу отриманих результатів запропоновано підхід, що ґрунтується на операторному методі. Це дозволяє у сукупності із імітансним методом отримати повнішу інформацію про досліджувані проби.

Ключові слова: сенсор, імітансний метод, проба води, операторний метод.

Постановка проблеми. Останнім часом через високу зношеність систем водопостачання та водовідведення (СВВ) має місце погіршення якості питної води (ПВ) практично на всіх ділянках її постачання.

Вирішувані завдання. Одним із актуальних методів моніторингу якості ПВ вважається імітансний – як один із доступних методів її експрес-аналізу [1]. При цьому багатьма фахівцями проби рідин чи розчинів досліджуються у широкому діапазоні зміни частоти f_m тестового сигналу. Здебільшого головним інформативним параметром слугує активна складова (або втрати $D_n = \frac{1}{2pC_nR_n}$, де індекс n стосується проби, наприклад R_n – опір) імітансу z_n як функції f_m . Хоча деяку інформацію отримують, використовуючи і реактивну складову, тобто ємність C_n досліджуваного розчину.

Головною проблемою під час застосування даного методу для дослідження проб розчинів, особливо із великим переліком різних складників, є відсутність детальної інформації стосовно їхніх загальних заступних схем. У випадку ПВ у СВВ характер останньої, як правило, точно невідомий.

Дослідження різних проб питної води. Спочатку для аналізу проб ПВ використовувався LCR-метр BR 2827 (Китай). Для мінімізації впливу промислових завод було обрано діапазон зміни f_m у межах 1... 100 кГц. При цьому, з метою отримання подальших достовірних даних найперше проводилась перевірка первинного вимірювального ємнісного площинного перетворювача із відомими параметрами: без рідини та у випадку модельного розчину – проби з дистильованою водою. В якості останньої було взято пробу із загальною мінералізацією води – еквівалентною концентрацією солей $M \leq 50 \text{ мг/дм}^3$, котра визначається електричною провідністю води. Результати моніторингу наведено у табл. 1.

Характерною особливістю дослідження проби з дистильованою водою слід вважати зростання значення C_n при зменшенні f_m нижче 5 кГц.

Коли даний метод використовувався щодо технічної води, для якої властива наявність здебільшого неорганічних забруднень, мають місце значні зміни як C_n , так і D_n , що видно з табл. 2, у якій представлено результати досліджень проб: №1 з $M = 200...250 \text{ мг/дм}^3$ та №2 з приблизно на порядок більшою забрудненістю.

Загальною особливістю цих експериментів є наявність стрибкоподібних змін обох складових імітансу на певних граничних частотах $(f_m)_{zp}$. Можна припустити, що причиною цих явищ слугують іони домішок у ПВ, котрі різко підвищують провідність проби. Крім того, варто брати до уваги діапазони вимірюваних параметрів, що стосуються використаного BR 2827. Якщо розглянути отримані у табл. 1 і табл. 2 дані, то можна зазначити факти функціонування приладу у непрогнозованих режимах. Це свідчить, що стосовно наведених значень можуть виникати сумніви у їхній достовірності.

Більш прийнятним з цього погляду виглядає застосування операторного методу, варіант використання якого викладено у [2].

Його основою є той же первинний вимірювальний перетворювач, котрий доповнений схемою формування тестового сигналу та блоком аналізу вихідного сигналу. Перевагою такого підходу слугує можливість встановлення форми функції перетворення, що характеризує будь-яку досліджувану пробу ПВ.

**Результати моніторингу первинного вимірювального перетворювача
та проби дистильованої води**

Частота тестового сигналу f_m , кГц	Величина, одиниця вимірювання	1	2	5	10	20	50	100
Перетворювач із повітрям між електродами	Ємність C_n , нФ	5,80	5,81	5,83	5,85	5,86	5,87	5,93
	Втрати D_n	0,0050	0,0040	0,0020	0,0010	0,0012	0,0015	0,0032
Перетворювач, поміщений у дистилат	Ємність C_n , нФ	1150,0	519,0	291,5	247,7	233,9	229,0	228,0
	Втрати D_n	•	•	•	•	•	•	•

Примітка. • – означає відсутність показу приладу.

Таблиця 2

**Результати дослідження двох проб технічної води за допомогою
вказаного первинного вимірювального перетворювача**

Частота тестового сигналу f_m , кГц	Величина, одиниця вимірювання	1	5	10	50	100
Перетворювач з пробєю №1	Ємність C_n , нФ	247200	155423	102512	596,7	302,2
	Втрати D_n	7,62	5,52	4,24	•	•
Перетворювач з пробєю №2	Ємність C_n , нФ	227900	133512	94633	616,5	316,3
	Втрати D_n	8,14	6,11	4,73	•	•

Було проведено дослідження тих же: власне перетворювача, проби дистильованої води, а також проб №1 і №2. Стосовно останніх проб можна стверджувати наступне. Виходячи з аналізу вихідного сигналу вимірювального перетворювача, можна стверджувати, що у обох пробах переважає активна складова імітансу. Тобто, значення активної провідності проби прямо пропорційне до загального вмісту домішок у ПВ. Зрештою, можливе поєднання запропонованого методу досліджень разом із відомим імітансним методом, що дозволить отримати взаємно доповнювальну інформацію про досліджувані проби ПВ у різних ділянках СВВ.

Висновок. На основі проведених досліджень проб ПВ виявлено недоліки при використанні імітансного методу контролю якості. Запропоновано новий підхід для моніторингу якості ПВ, що полягає у застосуванні варіанту операторного методу контролю, завдяки чому з'являється додаткова інформація про ПВ.

Література:

1. Проблемно-орієнтовані засоби вимірювання імітансу. Теорія та практика / В. В.Хома, Є.В. Походило. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2013. – 260 с.
2. Ванько В.М. Дослідження вимірювальних перетворювачів за допомогою операторного методу // Вісник НУ “Львівська політехніка” «Комп’ютерні науки та інформаційні технології». – №864, 2017. – С. 3-7.